

राज्यातील अभियांत्रिकी महाविद्यालये, तंत्रनिकेतने, अन्य शैक्षणिक संस्था व संशोधन संस्थांमधील विद्यार्थ्यांना जलसंपदा विभागामार्फत हाती घेण्यात येणाऱ्या योजनांमधील विकास व संशोधन कामात सहभागी करून घेण्याची योजना.

महाराष्ट्र शासन

जलसंपदा विभाग

शासन निर्णय क्र.संकीर्ण-२०२०/प्र.क्र.६४/निवसं-२

मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२

दिनांक:- १२ एप्रिल, २०२१

संदर्भ:-

- १) शासन निर्णय, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, क्र.बैठक-३६११/(५६/१५)/तांशि-२, दि.१३ जानेवारी, २०१६
- २) शासन निर्णय, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, क्र.ग्रापाधो-२०१८/प्र.क्र.१७३/पापु-०७, दि.१४ जुलै, २०२०

प्रस्तावना:-

जलसंपदा विभागामार्फत विविध मोठे, मध्यम व लघु सिंचन प्रकल्पांची, तसेच जलविद्युत प्रकल्पांची, खारभूमी प्रकल्पांची आणि जमीन सुधारणाविषयक विकास व संशोधन कामे हाती घेण्यात येतात. सदर कामांमध्ये भेडसावणाऱ्या अडचणींची उकल नाविण्यपूर्ण/ अभिनव/ अत्याधुनिक संकल्पना वापरून करता येणे शक्य आहे. विभागांतर्गत असलेल्या प्रकल्पांमध्ये सामाजिक, आर्थिक, अभियांत्रिकी व विकासाच्या संबंधीत असलेल्या बाबी निगडीत असतात. त्या अनुषंगाने या विषयावर संशोधन वृद्धीगत करण्यासाठी आणि विविध प्रकल्पनिहाय निरनिराळ्या योजनांमध्ये अभियांत्रिकी तसेच अन्य व्यावसायिक अभ्यासक्रमांसाठी शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थी यांचा सहभाग वाढविणे आवश्यक आहे.

देशातील ग्रामीण क्षेत्रातील विकास कामांमध्ये आय.आय.टी सारख्या प्रगत शैक्षणिक संस्थांचा सहभाग वाढवून परिवर्तन घडविण्यासाठी केंद्र शासनामार्फत उन्नत भारत अभियान देशातील निवडक, प्रगत शैक्षणिक संस्थांमार्फत राबविण्यात येत आहे. याच धर्तीवर महाराष्ट्र राज्यात देखील अभियांत्रिकी महाविद्यालये, तंत्रनिकेतने, अन्य शैक्षणिक संस्था व संशोधन संस्थांमधील सुरु असलेले संशोधन हे अधिकाधिक राज्यातील सामाजिक व विकासाशी निगडीत दैनंदिन जीवनातील समस्यांची उकल करून ते लोकाभिमुख करणे गरजेचे आहे. यानुषंगाने महाराष्ट्र शासनाच्या उच्च व तंत्रशिक्षण विभागाच्या शासन निर्णय संदर्भ क्र.१ अन्वये उन्नत महाराष्ट्र अभियान राबविण्यास मान्यता देण्यात आली आहे.

शासन निर्णय, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, दि.१४.०७.२०२० अन्वये (संदर्भ क्र.२) उन्नत महाराष्ट्र अभियान अंतर्गत राज्यातील पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभागासाठी आवश्यक असणाऱ्या विविध योजनांतर्गत ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनांचे त्रयस्थ परीक्षण करण्यासाठी या क्षेत्रात महत्वपूर्ण सहभाग असणाऱ्या राज्यातील संस्थांची निवड करण्यात आली आहे.

या पार्श्वभूमीवर राज्यातील जलसंपदा विभागांतर्गत असलेल्या विकास व संशोधनात्मक कामांमधील समस्यांची उकल करून त्यावर तोडगा काढण्याच्या हेतूने जलसंपदा विभाग आणि राज्यातील दर्जेदार शैक्षणिक आणि संशोधन संस्था यांच्या दरम्यान परस्पर समन्वय वृद्धीगत करून त्याद्वारे संशोधनाच्या माधमातून विविध योजनांच्या अंमलबजावणीच्या प्रक्रियेला नवीन स्वरूप देऊन स्थानिक पातळीवरील विकासाच्या प्रश्नावर तंत्रज्ञान आणि संशोधनाचा वापर करून उपाय शोधण्यासाठी अभिनव योजना सुरू करण्याचे प्रस्तावित करण्यात येत आहे.

शासन निर्णय:-

राज्यातील विविध शैक्षणिक व संशोधन संस्थांमार्फत जलसंपदा विभागाच्या प्रश्नांची उकल करण्यासाठी उन्नत महाराष्ट्र अभियान अंतर्गत खालीलप्रमाणे कार्यपद्धती निर्धारित करण्यात येत आहे.

१) सदर अभियानाची उद्दिष्टे:-

- १.१- जलसंपदा विभागामार्फत राबविण्यात येणारे सिंचन प्रकल्प, कालवे, पाईपलाईन, उपसा सिंचन योजना इत्यादीच्या अंमलबजावणी, त्यांची देखभाल व दुरुस्ती तसेच परिचालनबाबत येणाऱ्या अडचणींवर उचित तंत्रज्ञानाचा वापर करून समस्यांवर उकल करण्यासाठी तसेच संशोधनाद्वारे विकासासाठी चालना देण्याकरिता व झालेल्या संशोधनाचा वापर प्रत्यक्ष कार्यस्थळी होण्यासाठी या क्षेत्रात कार्यरत विविध शैक्षणिक व संशोधन संस्थांची मदत उपलब्ध होण्यासाठी व्यासपीठ निर्माण करणे.
- १.२- जलसंपदा प्रकल्पांच्या स्थापत्य, विद्युत व यांत्रिकी अभियांत्रिकीशी निगडीत प्रकल्पांच्या लाभार्थींना शाश्वत लाभ देणे, उपलब्ध नवनवीन तांत्रिक संकल्पनांचा व तंत्रज्ञानाचा उपयोग करून प्रकल्पाची/ कामाची यशस्वी अंमलबजावणी करणे, विभागामार्फत सुरू असलेल्या संशोधनात्मक कामाची गुणवत्ता वाढविणे इत्यादीबाबत उपाययोजना सुचविण्यासाठी स्थानिक पातळीवरील समस्यांची उचित तंत्रज्ञानाचा वापर करून उकल करणे व त्यासाठी विविध नामांकित शिक्षण संस्थांची, तेथील प्राध्यापकांची व विद्यार्थ्यांची तांत्रिक मदत उपलब्ध करून देणे.
- १.३- उच्च व तंत्र शिक्षण संस्थांमधील अभ्यासक्रम आणि संशोधन यांची जलसंपदा विभागाच्या प्रत्यक्ष क्षेत्रीय कामांशी सांगड घालणे तसेच उच्च व तंत्र शिक्षण संस्था/ अभियांत्रिकी महाविद्यालये यातील अभ्यासक्रम आणि संशोधन यांचा सामाजिक प्रश्न आणि स्थानिक पातळीवरील विकास योजना यांच्याशी मेळ घालणे.
- १.४- नाविन्यपूर्ण प्रकल्प संस्थेच्या तंत्रज्ञान व विकास कक्षातर्फे जिल्हा प्रशासनाला सादर करून जिल्हा नवसंशोधन निधी (District Innovation Funds) अंतर्गत उपलब्ध असलेला निधी, जलसंपदा विभागातील संशोधन व विकास निधी, प्रकल्पाची देखरेख, अंमलबजावणी इत्यादीसाठी बाजूला ठेवलेला निधी किंवा केंद्र व राज्यस्तरीय विज्ञान व तंत्रज्ञान शासकीय संस्थांमधून उपलब्ध असलेला निधी मिळवण्यासाठी विहित प्रक्रिया पार पाडणे.

१.५- वर उल्लेखिलेले प्रश्न व सेवा यांची कार्यपद्धती व तांत्रिक प्रणालीबाबत संयुक्तरित्या प्रशिक्षण व कार्यशाळा आयआयटी किंवा इतर सक्षम संस्थेच्या सहयोगाने आयोजित करणे, त्यातून उपयुक्त केस-स्टडी /प्रणाली विकसीत करणे व त्यासाठी लागणारे आर्थिक सहाय्य पुरविणे.

१.६- स्थानिक प्रशासन (जिल्हा परिषद, ग्राम पंचायत) वा सेवाभावी संस्था यांना जलसंपदा विभागाशी संबंधित स्थानिक प्रश्नासंबंधी विभागीय तंत्रज्ञान संस्थांतर्फे तांत्रिक सहकार्य/अभ्यास/संशोधनाची सेवा उपलब्ध करून देणे.

१.७- निवड केलेल्या संस्थांची जोडणी जलसंपदा विभागाच्या क्षेत्रीय कार्यालयासोबत करणे.

२) अभियानात सहभागी संस्था:-

२.१- जलसंपदा प्रकल्पांच्या कामांचे त्रयस्थ तांत्रिक परीक्षण करण्यासाठी सहभागी होणाऱ्या शैक्षणिक संस्थांमध्ये अभ्यासक्रमातील स्वायत्तता, विकास व संशोधन करण्याची क्षमता व त्याबाबत पूर्वाभुव, विविध शाखांमध्ये उपलब्ध तज्ञ अध्यापकवर्ग, संशोधन करणारे विद्यार्थी, प्रयोगशाळा इत्यादी बाबी असणे आवश्यक आहे. तसेच केंद्र / राज्य शासनाच्या त्या विषयात काम करणाऱ्या संस्थेस सहभागी होता येईल. त्या अनुषंगाने खालील संस्थाना या कामात सहभागी करून घेता येईल.

- १) इंडियन इंस्टीट्यूट ऑफ टेक्नॉलॉजी (आय आय टी)
- २) नॅशनल इंस्टीट्यूट ऑफ टेक्नॉलॉजी (एन आय टी)
- ३) शासकीय अभियांत्रिकी महाविद्यालये
- ४) केंद्र / राज्य शासनाच्या अखत्यारित असलेली अथवा शासनाचा हिस्सा/ सहभाग असलेली संस्था अथवा कंपनी
- ५) उन्नत महाराष्ट्र अभियान अंतर्गत शासनाच्या इतर विभागाच्या त्रयस्थ तांत्रिक परीक्षणासाठी पात्र ठरलेल्या संस्था
- ६) उन्नत महाराष्ट्र अभियान अंतर्गत कार्यशाळेत सहभागी झालेल्या संस्थांमधून निवड झालेल्या संस्था
- ७) शासनाने या अभियानासाठी विवक्षितपणे मान्यता दिलेल्या संस्था.

३. विकास अभ्यास/ प्रकल्प राबविण्याची कार्यपद्धती :

३.१ संकल्पना टिप्पणी :

विकास अभ्यास / प्रकल्प राबविण्यापूर्वी प्रस्तावित प्रकल्पांची “संकल्पन टिप्पणी” संबंधित कार्यकारी अभियंता यांनी तयार करावी. त्यामध्ये प्रामुख्याने प्रकल्पाचे स्वरूप, कालावधी, उद्दिष्टपूर्तीचे निकष प्रकल्पाच्या अंमलबजावणीत सुचविलेल्या बदलांमुळे होणारी फलनिष्पत्ती यांचा अवर्जून समावेश करावा. या संकल्पन टिप्पणीस संबंधित मुख्य अभियंत्याची मंजूरी घेण्यात यावी. सदर टिप्पणीमध्ये खालील बाबींचा समावेश असावा-

अ) सर्वसाधारण टिप्पणी :

सर्वसाधारण प्रकल्प कार्यान्वित करण्यासाठी संबंधीत संस्थांबरोबर केलेल्या दिर्घकालीन सामंजस्य कराराच्या चौकशी अंतर्गत परिशिष्ट ब मध्ये दिलेल्या नमुना कार्यदेशाचा (statement of work) वापर करता येईल. त्यामुळे त्यात नमुद केलेल्या प्रकल्पांच्या कार्यवाहीसाठी दरवेळी वेगळा सामंजस्य करार करण्याची गरज/ आवश्यकता राहणार नाही.

३.२ कामाचा खर्च :

उपरोक्त प्रस्ताव तयार करताना विविध प्रकल्प घटकांचे / बाबींचे / मनुष्यबळांचे दर ठरविताना केंद्र / राज्य शासनाने मंजूर केलेले दरकरार उन्नत महाराष्ट्र अभियानाच्या मार्गदर्शक सूचना, किंवा प्रचलित पद्धतीने बाजारातून मागविण्यात आलेले दर संबंधीत संस्थांबरोबर परस्पर संमतीने मान्य केलेले दर यांच्या आधारे संकल्पन टिप्पणी तयार करण्यात यावी. गुंतागुंतीच्या, क्लिष्ट व विशिष्ट प्रकारच्या कामांशी संबंधित कार्यवाही करण्यासाठी विशिष्ट अर्हताप्राप्त अध्यापक, शैक्षणिक संस्थांमधील विद्यार्थी यांच्या सेवा उपलब्ध करून घेता येतील व त्यासाठी आवश्यकतेनुसार वेगळे दर परस्पर संमतीने मान्य करण्याची मुभा राहिल. सदर खर्च प्रकल्पाच्या मंजूर तरतुदीतून करण्यात यावा.

३.३ संस्थेची निवड :

उपरोक्त परिच्छेद २ मध्ये नमुद कोणत्याही संस्थेमधून करता येईल. प्रथम काही पथदर्शी (Pilot) अभ्यास प्रकल्पांकरिता शासन निर्णय, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, क्र. ग्रापाधो-२०१८/प्र.क्र.१७३/पापु-०७, दि.१४जुलै,२०२० अन्वये उन्नत महाराष्ट्र अभियान अंतर्गत तांत्रिक परीक्षण करण्यासाठी निवडलेल्या संस्थांना प्राधान्य द्यावे.

३.४ प्रापणसूची मान्यता:-

कार्यकारी अभियंत्यानी कामाची व्याप्ती (scope of work) तयार करून सदर कामापोटी होणाऱ्या खर्चास कार्यकारी संचालक यांची मान्यता घ्यावी. शैक्षणिक संस्थांशी संबंधित सर्वसाधारण प्रकल्पांचे प्रकार व स्वरूप परिशिष्ट ब मध्ये नमुद केले आहे. प्रस्तावित विकास अभ्यास / प्रकल्प बांधकामाशी निगडित असेल तर “बांधकाम प्रापणसूची” किंवा प्रस्तावित काम पूर्ण झालेल्या सिंचन प्रकल्प संबंधित असेल तर “सिंचन अथवा बिगर सिंचन प्रापणसूची मध्ये त्याचा अंतर्भाव करण्यात यावा व त्यास कार्यकारी संचालक यांची मान्यता घ्यावी.

३.५ सामंजस्य करार:-

उपरोक्त संकल्पन टिप्पणीस संबंधित मुख्य अभियंता यांनी मान्यता दिल्यानंतर संबंधित संस्था आणि जलसंपदा विभाग यांच्यामध्ये एक सामंजस्य करार करण्यात येईल. सदर कराराचा मसूदा संदर्भ क्र.१ च्या शासन निर्णयानुसार असेल. सदर कामे करताना यथाशक्ती संदर्भ १ व २ मधील दिलेल्या सुचनांची अंमलबजावणी करणे बंधनकारक राहिल

४. माहिती व सांख्यिकी:-

४.१ अभ्यास/ प्रकल्पांच्या कामांमध्ये वेळोवेळी लागणारी माहिती, सांख्यिकी व अधिकृत कागदपत्रे ही योग्य ती दक्षता घेऊन जलसंपदा विभागाने तसेच संबंधीत इतर विभागांनी आवश्यकतेनुसार तत्परतेने पुरवावी.

५. संनियंत्रण:-

५.१ सदर कामे संबंधीत अधीक्षक अभियंता यांचे नियंत्रण व मार्गदर्शनाखाली पार पाडण्यात येतील. संबंधीत कार्यकारी अभियंता सदर कामाबाबत प्रगतीदर्शक अहवाल, फलनिष्पत्ती, झालेल्या संशोधनाचा अभिलेख इत्यादी तयार करून ते जलसंपदा विभागाच्या संकेतस्थळावर अपलोड करण्यासाठी ई-प्रशासन मंडळाकडे पाठवतील.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा सांकेतांक २०२१०४१२१२३८४७४७२७ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(डॉ. संजय बेलसरे)

मुख्य अभियंता व सह सचिव

प्रत:-

- १) मा. राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव
- २) मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव
- ३) मा. उप मुख्यमंत्री यांचे सचिव
- ४) मा. मंत्री (जलसंपदा) यांचे खाजगी सचिव
- ५) मा. राज्यमंत्री (जलसंपदा) यांचे खाजगी सचिव
- ६) मा. विधानसभा/ विधानपरिषद यांचे सर्व सदस्य
- ७) प्रधान सचिव (जसप्र व विकास), जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- ८) सचिव (जस व लाक्षेवि), जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- ९) महालेखापाल १ व २, महाराष्ट्र राज्य (लेखा अनुज्ञयता) मुंबई/नागपूर
- १०) सर्व सहसचिव, उप सचिव, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- ११) आ.वि.स. व उ.स., जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- १२) महासंचालक, मेरी, नाशिक
- १३) सर्व कार्यकारी संचालक, जलसंपदा विभाग
- १४) संचालक, लेखा व कोषागरे, मंत्रालय, मुंबई
- १५) सर्व मुख्य अभियंता, जलसंपदा विभाग
- १६) सर्व अधीक्षक अभियंता, जलसंपदा विभाग
- १७) सर्व कार्यकारी अभियंता, जलसंपदा विभाग
- १८) निवड नस्ती निवसं-२

परिशिष्ट-अ
विषय व प्रकल्पांची नमुना यादी

विषय व प्रकल्पांची नमुना यादी (उदाहरणादाखल):

मुख्य विभाग	सेवांचा प्रकार	प्रत्यक्ष प्रश्नांचा अभ्यास	कार्य मूल्य
जलसंपदा	व्यवहार्यता पडताळणी/फायदेशीरपणा/ डिझाईन	प्रकल्पांची सिंचन, पाणीपुरवठा व्यवस्थेतील पाणी वापरातील कार्यक्षमता	४-८ कर्मचारी महिने
	पाणीवापर संस्थासाठी GIS नकाशे (Cadastral maps of all assets and canal networks in the command area)	प्रकल्प/पाणीवापर संस्थेचे लाभक्षेत्र यांचे सर्वेक्षण आणि data collection करणे व digitization	५००० हे. साठी ८-१२ कर्मचारी महिने
	पाणीवापर संस्थांचे नियोजन कौशल्ये यांचे मूल्यांकन	पाणीवापर संस्थांकडे असणाऱ्या तांत्रिक बाबी याची माहिती जमा करणे व विश्लेषण	८-१२ कर्मचारी महिने
	पाण्याचा ताळेबंद: (प्रकल्पांचा/कालव्याचा/ वितरिकांचा) फायदेशीरपणा, व्यवहार्यता, आकारणी (हिशेब) व डिझाईन	पाणीवापराची कार्यक्षमता सुधारणे (त्यासाठी लागणारा data collection) व त्याचे विश्लेषण	८-१२ कर्मचारी महिने
जलसंपदा व महावितरण	उपसा सिंचन योजनांचे व्यवहार्यता पडताळणी व विश्लेषण संशोधन आणि विकास	उपसा सिंचन योजनांचा अभ्यास/ परीक्षण	प्रकल्पांच्या किंमत खर्चाच्या लगतच्या ठराविक प्रमाणात
	उपसा सिंचन व्यवस्थापन, दुरुस्ती आणि देखभाल यांचे नियोजन	विजेचा कमी दाब आणि pumping house मध्ये येणाऱ्या अडचणी याबद्दल माहिती गोळा करणे व त्याचे विश्लेषण	१-२ कर्मचारी महिने

परिशिष्ट-ब

नमुना कार्यादेश (Statement of Work)

- प्रकल्पाचे / कामाचे नाव
- प्रकल्पाचा प्रकार (केस स्टडी, अभ्यास, इंटर्नशिप, संशोधन, फेलोशिप, पायलट स्टडी)
- प्रकल्पाचे स्वरूप: (विश्लेषण, मूल्यांकन, परीक्षण, व्यवहार्यता पडताळणी, लेखापरीक्षण, नियोजन, आराखडा)
- प्रकल्प कोणी प्रस्तावित केला (Project Sponsor)
- प्रकल्पाची उद्दिष्टे
- कामाची व्याप्ती (Scope)
- प्रकल्पाच्या प्राप्यता (Deliverables)
- प्रकल्पांचा कालावधी, खर्चाचा घटकवार तपशील व दरपत्रक
- प्रकल्पासाठी विशिष्ट तरतुदी (संसाधने, वाहन, निवास, परवाने, विदा), (Data, Software License इ.)
- गृहितके (Assumptions)
- देखरेख समिती/ सुकाणू समिती (Governance Mechanism)
- सर्वसाधारण अटी व शर्ती (लागू असल्यास)

परिशिष्ट- क

मागदर्शक तत्वे:-

१. शिक्षण संस्थेचा तंत्रज्ञान व विकास कक्ष/ उन्नत महाराष्ट्र कक्ष प्रकल्पाची सर्वसाधारण अंमलबजावणी करण्यासाठी जबाबदार असेल.
२. प्रकल्पासाठी लागू असलेले प्रकल्प शुल्क हे पुरविलेली सेवा/संशोधन याच्या प्रकारावर आधारित आहे. मालमत्ता/ योजनेचे मूल्यमापन / पडताळणी किंवा प्रकल्पावर आधारित मूल्यमापनाच्याबाबत प्रकल्प शुल्क हे प्रकल्पांच्या किंमतीवर/ खर्चावर/ लागतवर प्रकल्पाच्या भांडवली खर्चाची टक्केवारी (Percentage of Capital Cost with or without cap or slabs) नुसार ठरविले जाते. जर कामामध्ये योजना तयार करणे, सुविधांचे विश्लेषण वा अभ्यास यांचा समावेश असल्यास प्रकल्प शुल्क कर्मचारी महिन्यांच्या (Person Months) स्वरूपात ठरविले जाते.
३. सध्याच्या योजनांचा अभ्यास/ परीक्षण/ मूल्यांकन करायचे असेल किंवा तृतीय पक्ष लेखा परीक्षण करायचे असेल तर त्या योजनांबाबतच्या शासकीय परिपत्रकानुसार शुल्काच्या अटी व शर्ती ठरवल्या जातील. सर्व शुल्क हे शिक्षण संस्थेच्या तंत्रज्ञान व विकास कक्षाकडे जमा होईल.
४. जिल्हा नियोजन समितीच्या अखत्यारित असलेल्या नवसंशोधन निधी, विभागीय संशोधन व विकास निधी प्रकल्पांची देखरेख अंमलबजावणी इत्यादीसाठी बाजूला ठेवलेला निधी वापरला जाऊ शकतो.
५. अभ्यास/ संशोधनासाठी जलसंपदा विभागाचे क्षेत्रीय कार्यालय तसेच शासनाच्या इतर संबंधित विभाग यांनी खालीलप्रकारे सहकार्य/ मदत दयावी.
 - a. प्रकल्पांच्या ठिकाणी निवास व्यवस्था व येण्याजाण्याची सोय (आवश्यकतेनुसार) करणे. भौगोलिक माहिती, GIS चे थर, संबंधित गाव, तालुका व जिल्हा किंवा शहर पर्जन्यमान, भू-पातळीविषयक माहिती व नकाशे, पीक-पाणी अहवाल, जमिनीचा वापर, सिंचनविषयक माहिती, भूजल अहवाल व सांख्यिकी, आकडेवारी/माहिती इत्यादी मिळवून देणे.
 - b. अभ्यासाला लागणारी शासकीय कागदपत्रे, योजनेचा आराखडा व महसूल नकाशे, तांत्रिक डिझाईन, वितरण व्यवस्था, पाणी उपलब्धता व क्षेत्रीय वापर, चालू असलेले, पूर्ण झालेले व प्रस्तावित प्रकल्प यांची माहिती आवश्यकतेनुसार पुरविणे.
 - c. हितधारक व लाभार्थी (स्टेकहोल्डर्स) यांच्याशी संपर्क साधणे
 - d. संबंधित अधिकारी व प्रकल्प राबविण्याच्याबरोबर संपर्क करून त्यांचे सहकार्य मिळविणे. प्रकल्पासाठी समन्वय प्रमुख/ संपर्क अधिकारी म्हणून नियुक्ती करणे इत्यादी.
